

KOHTI KAUPUNKIEN VUOSIKYMMENTÄ

Suomen Yrittäjien kaupunkipoliittinen ohjelma 2030

HYVÄKSYTTY HALLITUKSESSA 13.5.2025

 Yrittäjät

Sisällys

Esipuhe	3
Suomen Yrittäjien 10 kärkeä elinvoimaisiin kaupunkeihin	4
1. Suomen Yrittäjien visio: Yritysten ja kaupunkien synergia	5
2. Johtajuus tuo tuloksia	6
2.1 Menestykseen tarvitaan johtajuutta	
2.2 Vahvuuksista elinkeinoja ja innovaatioita	
2.2.1 Kilpailukykyiset kaupungit erikoistuvat ja erottuvat	
2.2.2 Innovaatioekosysteemit ja korkeakouluyhteistyö	
3. Kasvun ja kasautumisetujen peruspalikat	8
3.1 Tiivis rakenne ja toimiva kiinteistömarkkina	
3.1.1 Kaavoitus varmistaa yritysten sijoittumisen	
3.1.2 Nopea prosessi ja palvelulupaus	
3.1.3 Yritysmuuntoinen maa- ja tonttipolitiikka	
3.1.4 Ei lisähintaa kireästä sääntelystä	
3.2 Tehokas ja toimiva liikennejärjestelmä	
3.2.1 Toimintavarma infra	
3.2.2 Joukkoliikenne palvelee sekä vapauttaa väyläkapasiteettia	
3.2.3 Logistiikka tarvitsee tilansa	
3.2.4 Pysäköintiin markkinaehtoisuutta	
3.2.5 Yritykset kaupunkimuutoksissa	
4. Kannustava yrittäjän arki	13
4.1 Kasvua kaupunkiin yrittäjyydellä	
4.1.1 Kilpaillut markkinat ja monituottajamalli	
4.1.2 Yhden luukun palvelut yrittäjille	
4.1.3 Yritysvaikutusten arviointi päätöksenteossa	
4.1.4 Digitalisaatiosta tehokkuutta ja liiketoimintaa	
4.2 Kaupungit - kaupan ja kulttuurin paikka	
4.2.1 Keskustoista kohtaamispaikka	
4.2.2 Kulttuuri ja luova talous generoivat kasvua	
5. Valtio edistää kasvua kaupungeissa	18
5.1 Valtion otettava kaupungit tosissaan	
5.2 Tehoa sopimus pohjaiseen kaupunkipolitiikkaan	
5.3 Kiinteistövero kasvua vauhdittamaan	
5.4 EU-sääntely vaikuttaa yrityksiin	

Esipuhe

Suomen Yrittäjät edistää Suomen pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä ja on jäsenmäärältään elinkeinoelämän suurin keskusjärjestö. Jäsenyrityksistä yli puolet on yksinyrittäjiä ja muut työnantajayrittäjiä. Jäsenyritykset toimivat kaikilla toimialoilla ympäri Suomen.

Yrittäjien kaupunkipoliittisella ohjelmalla halutaan nostaa esiin yrittämisen olennaiset edellytykset kaupungeissa, joita on eri puolilla Suomea. Kaupunkiseutujen kasvu ja kansainvälistyminen ovat koko Suomen talouskasvulle elintärkeitä. Kaupunkien merkitys yrittämisen toimintaympäristönä kasvaa. Monet kaupungit ovat myös kansainvälisessä kilpailussa, kun yritykset miettivät, mihin investoivat. Väestön keskittyessä yritysten työvoima, asiakkaat ja arjen ympäristö tulevat olemaan aiempaa useammin kaupungeissa. Kun maakunnan ja seudun keskuskaupunki on vahva, se antaa sitä ympäröivälle maaseudulle paremmat edellytykset yrittää ja työllistää. Kun kaupunki menestyy, se pystyy myös kantamaan vastuuta harvaan asuttujen alueiden elinvoimasta.

Suomen Yrittäjät on tunnistanut edunvalvonnassaan ne erityistarpeet, joita yrittäjät kaupungeissa kohtaavat ja siten voivat palvella jäsenistöään entistä paremmin kaikilla edunvalvonnan tasoilla. Kaupungilla tarkoitetaan tässä ohjelmassa useamman kunnan alueella sijaitsevana toiminnallisena kaupunkiseutuna yksittäisen hallintoyksikön sijaan.

Tämä asiakirja on osa seuraavia eduskuntavaaleja ja hallitusneuvotteluja pohjustavaa Suomen Yrittäjien Suomi 2030 -ohjelmatyötä. Osa teemoista täydentyy muiden osaohjelmien laadinnassa (mm. maahanmuutto, ilmasto). Koska olosuhteet ja haasteet vaihtelevat, ohjelman teemoja sovelletaan alueellisten tarpeiden mukaisesti.

Suomen Yrittäjien 10 kärkeä elinvoimaisiin kaupunkeihin

1. Kilpailukykyiset kaupungit erikoistuvat ja erottuvat, alueellisen yrityskentän ja kulttuurin potentiaalista ponnistaen.
2. Kaupunki tarjoaa yrityksille yhden luukun palvelut perustamiseen, kasvuun ja kansainvälistymiseen.
3. Kaupunki painottaa pk- ja mikroyritysten näkökulmaa hankinta-, TKI-, ekosysteemi- ja klusteritoiminnassaan.
4. Kaupunki sisällyttää yritysvaikutusten arvioinnin päätöksentekoon sekä seuraa päätösten vaikutuksia yrityksiin säännöllisesti.
5. Kaupunki tarjoaa monipuolista kaavavarantoa asumiseen, toimitiloille, vähittäiskaupalle, ravintoloille ja muille palveluille, teollisuudelle ja logistiikalle. Kaupunki varmistaa tapahtumatilat ja festivaalipaisot, joiden käyttöä ei läheinen asuminen rajoita.
6. Käyttötarkoituksen muutokset mahdollistetaan rakentamisluvalla ja kaavaprosesseja nopeutetaan määrätietoisesti.
7. Kaupunki jakaa omistamansa tontit avoimella kilpailulla, johon kaikilla on mahdollisuus osallistua. Avoimissa huutokaupoissa markkinaehtoisuus toteutuu.
8. Kiinteistöverotulot pysyvät kunnalla täysimääräisesti.
9. Kaupunki panostaa joukkoliikenteeseen ja edistää markkinaehtoista pysäköintiä, sillä ne mahdollistavat tehokkaan tilankäytön ja vapauttavat kapasiteettia yritysten autoliikenteeseen ja tavarakuljetuksiin.
10. Kaupunkityömaita vauhditetaan ja yritystoimintojen jatkuvuutta tuetaan väliaikaisin väistötiloin, liikenne- ja pysäköintijärjestelyin sekä viestinnällä.

KAUPUNKIPOLIITTISEN OHJELMAN LINJAUKSET

YRITYSTEN JA KAUPUNKIEN SYNERGIA

Johtajuus tuo tuloksia

Menestykseen tarvitaan johtajutta

Vahvuuksista elinkeinoja ja innovaatioita

Kasvun ja kasautumisetujen peruspalikat

Tiivis rakenne ja toimiva kiinteistömarkkina

Tehokas ja toimiva liikennejärjestelmä

Kannustava yrittäjän arki

Kasvua kaupunkiin yrittäjyydellä

Kaupungit – kaupan ja kulttuurin paikka

VALTIO EDISTÄÄ KASVUA KAUPUNGEISSA

1. Suomen Yrittäjien visio: Yritysten ja kaupunkien synergia

Yrityssektorin työn tuottavuus ei viime vuosina ole juuri kasvanut Suomessa. Sitä selittää pitkälti teollisuuden heikko tuottavuuskehitys, jota palvelusektorin ajoittainen tuottavuuskasvu ei toistaiseksi ole kyennyt kompensoimaan. Palvelualojen työn tuottavuuden kasvun vaikutus koko yrityssektorin tuottavuuteen on kuitenkin korostunut palvelutoimialojen arvonlisäosuuden kasvaessa. Erityisesti osaamisintensiivisillä palveluilla on keskeinen yhteys tuottavuuden nousuun ja yleiseen talouskasvuun. Palvelut ovat yhä merkittävämmässä roolissa Suomen viennissä. Palveluviennin arvo on kasvanut viimeiset kymmenen vuotta keskimäärin kuusi prosenttia vuodessa. Palveluvienti on nykyään merkittävä, ja se muuttuu vielä suuremmaksi tarkasteltaessa kotimaista arvonlisäystä. Tarkasteltaessa asiaa arvonlisäyksen näkökulmasta palveluiden viennin merkitys korostuu.

Kansainvälisesti kilpailukykyiset osaamisintensiiviset palveluyritykset sijoittuvat yleensä riittävän suuriin kaupunkeihin ja voimistavat niiden kasvua. Kaupungin koon tuplaantuminen lisää tuottavuutta 3–8 prosenttia, väestötiheyden tuplaaminen lisää tuottavuutta viisi prosenttia, toimialan koon tuplaaminen alueella lisää ko. yritysten tuottavuutta 4,5 prosenttia (Rosenthal ja Strange 2004). Kaupunkiväestön osuus koko Suomen väestöstä kasvoi vuosina 2000–2020 64 prosentista 73 prosenttiin ja osuus kaikista työpaikoista 73 prosentista 80 prosenttiin. Kaupungistumisasteen ennakoidaan olevan vuonna 2050 väestössä 79 prosenttia ja työpaikoissa 85 prosenttia.

Tiiviissä kaupungissa tuottavuus kasvaa

Suomessakin yritysten ja työntekijöiden tuottavuus kasvaa kaupunkikoon kasvaessa ja tämä näkyy korkeampina palkkoina yksityisellä sektorilla. Koulutustasoltaan, työkokemukseltaan ja työnkuvaltaan samankaltaisten yksityisen sektorin työntekijöiden palkat ovat Helsingissä yli seitsemän prosenttia

korkeammat kuin pienemmillä työssäkäyntialueilla, Tampereen ja Turun seudun yhden prosentin korkeampi. Helsingissä palkkapreemio vastaa suuruudeltaan muissa Pohjoismaissa havaittuja palkkaeroja pääkaupungin ja muiden alueiden välillä. (VATT 2024)

Suomalaiset kaupungit ovat kansainvälisesti vertaillen melko hajautuneita. Hajautuneet yhdyskuntarakenteet nostavat asuntojen hintoja ja heikentävät työmarkkinoiden mahdollisuuksia sekä yksityisiä ja julkisia palveluja. Riittävä määrä asuntoja mahdollistaa alueen kasvun ja toisaalta pitää asumiskustannukset kurissa, jolloin asukkailla jää rahaa muiden palveluiden käyttöön enemmän, mikä tukee epäsuorasti alueen pk-yrityksiä. Asuntopula ei myöskään vaikeuta työvoiman liikkuvuutta. Tiivis yhdyskuntarakenne parantaa myös kaupungin kestävyyttä ja pienentää esimerkiksi liikenteen ilmastovaikutuksia.

Suomen suurimmat kaupunkiseudut kilpailevat vastaavien pohjoismaisten kaupunkiseutujen kanssa investoinneista, osaajista ja matkailijoista, jotka kaikki tuovat yrityksille työvoimaa ja liiketoimintaa. Kansainvälisiä ja kansainvälistyviä yrityksiä löytyy kaikista kaupungeista. Alueen henki, kunnianhimo ja brändi ovat keskeisiä vetovoimatekijöitä, jotka vaikuttavat merkittävästi sen menestykseen ja elinvoimaisuuteen. Kaupunki, joka on uusiutumiskykyinen ja toivottaa ideat ja tulijat tervetulleiksi, luo suotuisan ympäristön yrittäjyydelle ja innovaatioille.

Ideat ja tulijat tervetulleita

On tärkeää, että kaupunki tarjoaa yrittämisen edellytykset, kuten toimivan infrastruktuurin, osaavan työvoiman ja sujuvat palvelut, jotka kannustavat yrittäjiä asettumaan kaupunkeihin ja pysymään niissä. Kaupungin tulee edistää yhteistyötä toimijoiden välillä ja luoda verkostoja, jotka tukevat yrittäjyyttä. Veto- ja pitovoimaa tulee kehittää koko toiminnallisen kaupunkiseudun näkökulmasta, ei hallinnon rajoihin hirttäytyen. Näin kaupunki voi houkutella uusia asukkaita ja yrittäjiä, mikä lisää sen vetovoimaa ja kilpailukykyä.

Yrittäjäystävällinen kaupunki on dynaaminen ja

elinvoimainen, ja se pystyy vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Mitä enemmän kunnassa on vahvoja yrityksiä, sitä enemmän siellä on hyvinvointia, verotuloja, työpaikkoja ja palveluja. Yrityksillä on erilaisia käytännön tarpeita sijaintipaikkakunnan suhteen, mutta myös kaupungin omilla toimilla ja yritysmyönteisillä toimintatavoilla on merkitystä. Tärkeitä ovat elinkeino-, maankäyttö- ja liikennepolitiikka, sujuva luvitus, suhteet viranhaltijoiden, luottamushenkilöiden ja yrittäjien kesken sekä kunnan tapa reagoida yrityksen häiriötilanteisiin.

Osaavan työvoiman saatavuus on haaste monilla toimialoilla ja alueilla. Työperäinen maahanmuutto on välttämätön ratkaisu ja kaupunkien rooli korostuu inkluusiossa. Monimuotoisuuden ja kansainvälisyyden edistämisen kello kuuluu kauas niin yksilöiden kuin yritystenkin joukossa.

Suomessa on hyviä esimerkkejä yritysmyönteisistä kaupungeista ja alueista sekä hyvästä yhteistyöstä yritysten kanssa. Kehitys on kuitenkin polarisoitunut ja joissakin kaupungeissa yritykset kokevat yhteistyön hankalaksi kaupungin kanssa. Parannusta tarvitaan kaupunkien ja kuntien päätösten vaikutuksissa yrityksiin, yritysvaikutusten arvioinnin puutteiden korjaamisessa, kuntien yhteydenpidossa yrityksiin ja ylipäänsä kaupungin tai kunnan yrityslähtöisyydessä.

Uusien yritysten saamista kaupunkiseuduille tulee edistää ja julkisia hankintoja kehittää mahdollistamaan pk-yritysten osallistuminen. Kaupunkien ja yrittäjien välinen luottamus paranee, kun kaupunkien viranhaltijat ja luottamushenkilöt ymmärtävät paremmin yritysten merkityksen työllistäjinä, kasvun luojina ja siten myös kaupungin verotulojen varmistajana. Luottamukseen tarvitaan myös näyttöjä yrittäjämyönteisten toimien toteutuksesta

ja kehittämishalusta. Yhteistyön hyvät tulokset vahvistavat positiivista virettä.

Kaupunkien ja kuntien verotulonlähteitä ovat kunnallisvero, kiinteistövero ja yhteisövero (kunnan osuus yhteisöveron tuotosta). Verotulot ovat riippuvaisia kaupungin elinvoimasta ja paikallistalouden kilpailukyvyistä. Elinkeinoelämän ja työllisyyden edistäminen ovat merkittävimpiä kaupunkien itsehallinnollisia tehtäviä. Kaupunkien päätöksenteossa on kiinnitettävä huomiota päätösten verotuottovaikutuksiin ja yritysvaikutusten arviointia on painotettava jo päätöksentekovaiheessa. Yritysmyönteinen kaupunki houkuttelee alueelleen uusia yrityksiä, jotka generoivat kaupungeille verotuottoja maksamalla yhteisöveroa ja usein myös kiinteistöveroa.

Kaupunkien verotulot syntyvät yritysten toiminnasta ja työllisyydestä

Kaupunkien kannattaa kilpailla yrityksistä, sillä vetovoimaiset ja kasvavat yritykset luovat työpaikkoja, joihin työllistyvät uudet asukkaat kasvattavat kaupunkien kunnallisverotuottoja, joka on kaupunkien merkittävin verotulonlähde. Yritykset ovat olennainen osa kaupunkien palveluja.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Pk-yritysten menestys kaupunkistrategian prioriteetiksi. Pitkäjänteistä kehitystä seurataan ja iloitaan onnistumisista.
- Kaupunkien päätöksenteossa painotetaan päätösten vaikutuksia kaupungin verotuottokertymään.

2. Johtajuus tuo tuloksia

2.1 Menestykseen tarvitaan johtajuutta

Yritykset eivät kaipaa hallintorajoja: kaupunkien tulee toimia yhteistyön vatureina koko seudulla eri toimijoiden kanssa. Kaupunkiseutujen ja alueiden kansainväliseen menestykseen ja taloudelliseen kasvuun tarvitaan johtajuutta. Olennaista on näyttää

suuntaa, vaikuttaa ajatteluun, saada eri toimialojen, hallinnon ja järjestöjen edustajat ja asukastoimijat jakamaan sama tavoite ja kehittämishalu sekä puhalttaa yhteen hiileen. Päätäjien tulee ymmärtää päätösten vaikutukset eri toimijoihin. Yhteistyössä onnistuminen vahvistaa toimijoiden yhteistä identiteettiä ja sitoutumista. Elinvoimapolitiikan rakentaminen ei ole projekti, vaan se on jatkuva prosessi, jota tulee tietoisesti rakentaa ja vaalia.

Alueellista johtajuutta voidaan tukea esimerkiksi taloudellisia tai sääntelyn esteitä poistamalla, kokemuksia ja hyviä käytäntöjä jakamalla, kannustuksin ja huomionosoituksin sekä onnistumista arvioimalla. Kaupunkien roolina voi olla yhteistyön ja keskusteluareenan fasilitointi.

Toimiva ja luotettava hallinto päätöksentekorakenteineen on kaikkien toimijoiden etu, myös yrittäjien. Kaupungin johtaminen on tärkeä tehtävä ja se vaatii osaamista. Tuloksekas johtamismalli mahdollistaa valtuustokausittaisen strategian toimeenpanon, mutta kehittää myös kaupunkiorganisaation tuloksellisuutta ja kyvykkyyttä pitkäjänteisesti. Roolit ja vastuut tulee olla selkeät.

Yritykset toimivat siellä, missä on kysyntää ja osaavaa työvoimaa ja muita resursseja. Hallinnon rajojen ei pitäisi haitata yrityksen liiketoimintaa, vaan kaupunkien ja alueen muiden kuntien on pyrittävä yhtenäisenä toimivaan kaupunkiseutuun mahdollisimman matalin hallinnon rajoin. Yrityksille tärkeää on päätöksenteon selkeys ja ripeät prosessit ilman siiloja. Sen sijaan päättämättömyys ja asioiden vatvominen on ongelma. Kaupunkien verkottuminen valtakunnallisesti auttaa löytämään parhaat käytännöt kaupunkien yritys-yhteistyöhön ja -palveluihin.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Keskuskaupunki vastaa alueellisen yhteistyön järjestämisestä ja panostaa laaja-alaiseen yhteistyöhön, jotta pk-yrityksille syntyy yhtenäinen toiminta-alue.
- Kaupungit varmistavat, että johtamismallissa kaupungin etu on keskiössä, avainhenkilöillä on riittävä johtamiskokemus ja osallisten roolit ovat selkeät.

2.2 Vahvuuksista elinkeinoja ja innovaatioita

2.2.1 Kilpailukykyiset kaupungit erikoistuvat ja erottuvat

Älykäs erikoistuminen on keskeinen tekijä innovaatiopolitiikassa, sillä se mahdollistaa alueiden keskittymisen omiin vahvuuksiinsa ja kilpailuetuihinsa. Kaupunkien koosta riippumatta uusiutuminen ja jatkuva kehittyminen on tärkeää. Kansainvälistyminen ja vienti kasvattavat osaltaan vahvuuksia. Kasvun polkuja voidaan vahvistaa uusien toimialojen kautta tai parantamalla olemassa olevaa ja laajentamalla elinkeinoja pienin askelin nykykompetensseista käsin. Vahvuuksiin keskittyvä strategia ei

tarkoita ylhäältä alas suuntautuvaa tai yhteen alaan keskittyvää teollisuuspolitiikkaa, vaan resurssien tehokasta käyttöä ja innovaatioiden syntymistä, kun alueet tunnistavat ja hyödyntävät omia erityisosaamisalueitaan. Tämä edistää myös yritysten ja hankintaketjujen verkottumista alueella.

Suurimmilla kaupunkiseuduilla on luonnollisesti monipuolinen joukko vahvuuksia. Keskuskaupungeilla on vahvuuksien tunnistamisessa veturin rooli, sillä ne voivat toimia alueellisina keskuksina, jotka houkuttelevat investointeja, osaaajia ja yrityksiä. Kaupunkien tulee luoda innovaatioekosysteemejä, joissa korkeakoulut, yritykset ja julkinen sektori tekevät tiivistä yhteistyötä. Tämä yhteistyö mahdollistaa uusien teknologioiden ja liiketoimintamallien kehittämisen, mikä puolestaan vahvistaa alueen taloudellista kilpailukykyä ja elinvoimaisuutta.

Myös kulttuuri on osa onnistunutta elinkeinopolitiikkaa. Kulttuuri- ja elinkeinopolitiikka luo osallistumisen ja merkityksellisyyden tunnetta luoden yhteiskunnalle merkittävää hyvinvointia ja taloudellista arvoa. Rikas kulttuurielämä on merkittävä paikkakunnan tai seudun elinvoimatekijä. On yleisen edun mukaista edistää kulttuuria ja sitä kautta elinvoimaa. Kulttuuri on myös hyvin usein yrittäjävetoista toimintaa ja tulee tunnistaa kasvun luoja. Kulttuuriala lisää osaavan työvoiman houkuttelevuutta, kasvattaa investointihalukkuutta ja lisää vientiä.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kilpailukykyisten kaupunkien pitää erikoistua ja erottua, alueellisen yritys-kentän ja kulttuurin potentiaalista ponnistaen.
- Kaupunki, seudun kunnat sekä muut alueen toimijat tukevat omalla toiminnallaan vahvuuksiin keskittymistä ja niiden edistämistä ekosysteemeissä. Vahvuuksiin panostetaan myös maankäytössä, kulttuurissa ja markkinoinnissa.

2.2.2 Innovaatioekosysteemit ja korkeakouluyhteistyö

Valtion ja korkeakoulukaupunkien Innokaupungit-yhteistyöllä on tähän mennessä vahvistettu yhteistyöverkostoja ja luotu edellytyksiä laajemmille vaikutuksille. Klusterit luovat tuottavuutta ja talouskasvua.

Kaupunkien tulee edistää innovaatiotoimintansa yhteistyömalleja, jotka ylläpitävät korkeakoulujen, yritysten, valtion, julkisen sektorin ja ympäristön vuorovaikutusta. Kaupunki voi yhdessä maakuntien kanssa ottaa johtajuuden innovaatio-

ekosysteemien fasilitoinnista niin, että kaikki olenaiset sidosryhmät pääsevät mukaan. Pk-yrityksien merkitys kasvaa innovaatioekosysteemeissä, sillä ne ovat ketteriä toimijoita, jotka tuntevat paikalliset vahvuudet. Pk-yrityksillä on haasteita innovaatiohankerahoituksen hakemisessa ja johtamisessa, mutta ne ovat keskeinen osa alueellisia ekosysteemejä.

Innovaatiotoiminnassa kansainvälisyys on itsestäänselvyys. Innovaatioekosysteemit voivat olla globaaleja tai eurooppalaisia, mutta tuovat elinvoimaa alueellisesti. EU:n rahoitusinstrumentit ovat yhä enemmän innovaatio-orientoituneita, joten suomalaisten kaupunkien täytyy parantaa juoksuaan rahoitushauissa ja ymmärtää EU:n poliittiset tavoitteet, joihin hankkeissa vastataan.

Korkeakoulut voivat tarjota pk-yrityksille pääsyn viimeisimpään tutkimustietoon ja innovatiivisiin ratkaisuihin. Tämä voi tarkoittaa uusia teknologioita, tuote- tai palvelukehityksen tukemista tai parannuksia liiketoimintaprosesseihin. Yhteistyö korkeakoulujen kanssa voi avata pk-yrityksille mahdolli-

suuksia hyödyntää korkeakoulujen infrastruktuuria sekä saada tukea projektihallintaan ja tutkimusmenetelmiin. Opiskelijat ja tutkijat myös tuovat uutta osaamista ja näkökulmia yritysten liiketoimintaan. Kasvava kaupunki tarvitsee opiskelijoita, jotka opintojen jälkeen jäävät perustamaan yrityksiä ja tekemään töitä. On kaupungin etu, että yhteistyö on tiivistä kaupungin ja korkeakoulujen välillä.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupungin tulee painottaa TKI-, ekosysteemi- ja klusteritoiminnassaan pk- ja mikroyritysten näkökulmaa ja helpottaa näiden osallistumista.
- Kaupungit rakentavat lisää paikallisia innovaatioekosysteemejä ja startup-hubeja yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Korkeakoulut puolestaan tarjoavat resurssit, tilat, verkostot ja tuen yrittäjille ja innovoijille.
- Innovaatioekosysteemisopimuksien lisäksi kaupunkien tulee hakea nykyistä enemmän TKI-rahoitusta EU-rahoitusohjelmälähteistä, yhteistyössä korkeakoulujen ja yritysten kanssa.

3. Kasvun ja kasautumisetujen peruspallikat

3.1 Tiivis rakenne ja toimiva kiinteistömarkkina

3.1.1 Kaavoitus varmistaa yritysten sijoittumisen

Yritysten tarvitseman tuotannollisen tilan tarve ja sen kohtaanto asumisen kanssa vaatii määrätietoista seudullista maankäytön ja saavutettavuuden tarkastelua. Yrityksille on löydettävä kohtuuhintaisia tonttimaata ja liiketiloja, ja vastaavasti työntekijöille kohtuuhintaisia asuntoja hyvän saavutettavuuden päässä. Asuntojen riittävä tarjonta mahdollistaa kaupunkiseudun kasvun ja työvoiman liikkuvuuden. Asuntorakentaminen ja yritystoiminnan tarpeet on pystyttävä yhteensovittamaan.

Kaavoituksen sisältöratkaisuiden tarkoituksen mukaisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Esimerkiksi Helsingin Kalliota tai Kruununhakaa ei saisi enää rakentaa, koska uudisrakentamiselle on niin paljon vaatimuksia. Pikkutarkka sääntely nostaa kustannuksia, vähentää asuntojen määrää ja heikentää rakennusalan pk-yritysten kilpailumahdollisuuksia. Kaavoitusta tulisi keventää ja yhdenmukaistaa menettelyjä eri kunnissa, jotta rakennusalan pk-yrittäjät kykenevät kasvamaan kuntarajojen yli ilman byrokratiakuluja.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki varmistaa kaavoituksella kaupungin riittävän tiiveyden sekä sijoittumisedellytykset monipuoliselle yritystoiminnalle.
- Kaupunki tarjoaa monipuolista kaavavarantoa asumiseen, toimitaloille, vähittäiskaupalle, ravintoloille ja muille palveluille, teollisuudelle ja logistiikalle. Määrän lisäksi laatutekijät etenkin sijainnin osalta on huomioitava. Kaavoituspolitiikan tulee olla avointa eri yritysten suuntaan kilpailun mahdollistamiseksi.

- Kaupunki mahdollistaa tiiviimmän rakentamisen pitkän kaupunkirakenneperinteen tapaan.
 - Puretaan kansallisia valokulmasääntöjä, parkkipaikkapakkoja ja esteettömyysvaateita, pitäen EU-tason esteettömyysvaateet ennallaan.
 - Käyttötarkoituksen muutokset mahdollistetaan rakentamisluvalla ilman nykytilasta poikkeavia uusia kaavavaatimuksia.
- Luovutaan asuntokaupan varainsiirtoverosta, jotta työvoiman ja pk-yrityksien liikkuvuus parane.
- Säännellään asuntojen alustataloutta siten, että se mahdollistaa matkailun ja tapahtumien asiakasvirrat, mutta ei estä varsinaisia majoitusinvestointeja tai työvoiman liikkuvuutta.

3.1.2 Nopea prosessi ja palvelulupaus

Viranomaisprosessien ja yritysten investointi-ikkunoiden eritahtisuus haastaa kaupungin ja yritysten yhteistyökulttuuria. Riittävät selvitykset tarvitaan, mutta aika tai muu epävarmuus maksaa yritykselle. Hyötyjä kaupungille yritystoiminnan ja työllistämisen myötä ei pääse syntymään. Viranomaisten päätösten käsittelyaikojen ennakoitavuus on tärkeää kansalaisille ja yrityksille. Nopeus on tärkeää varsinkin kaavamuutoksissa. Kaavoitusta koskeva lainsäädäntö jättää runsaasti valinnanvaraa toimintatapoihin prosesseissa ja jouheva kaavoitus on kaupungeille vahva kilpailutekijä.

Alueidenkäyttölain uudistuksen tulee mahdollistaa maanomistajan hankettaan koskevan aloitteen tekeminen ja kaavan valmistelu kunnan päätettäväksi. Yksityisten toimijoiden osaamisen ja resurssien hyödyntäminen on kunnille mahdollisuus tehostaa maankäytön tavoitteiden toteuttamista, ei uhka.

Vuonna 2025 voimaantulleessa rakentamislainsäädännössä määrätään, että rakennusvalvontaviranomaisen on ratkaistava rakentamislupahakemus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on vireillä rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Suunnittelutehtävän vaativuudeltaan poikkeuksellisen ja erityisen vaativan rakentamishankkeen rakentamislupahakemus sekä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemus on vastaavasti ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa. Lupahakemuksen käsittelyn viivästyminen on kunnan oma-aloitteisesti palautettava rakentamislupamaksusta 20 prosenttia kultakin viivästyksen kuukaudelta, jollei viivästys ole aiheutunut hakijasta. Säännöksiä sovelletaan vuoden 2026 alusta alkaen.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki varmistaa kaavoitukseen ja luvitukseen riittävät resurssit, osaamisen ja asiakaslähtöisen asenteen. Yksityiset kaavoitusresurssit otetaan tehokkaaseen käyttöön.
- Alueidenkäyttölain uudistuksen tulee mahdollistaa maanomistajan hankettaan koskevan aloitteen tekeminen ja kaavan valmistelu kunnan päätettäväksi.
- Kaupunki edistää yritysten investointeja aktiivisen sopimuskäytön kautta ottaen kuitenkin huomioon yritysten välinen terve kilpailu. Kaupunki suhtautuu myönteisesti tehtyihin kaava-aloitteisiin ja ehdotuksiin sopimuskäytöstä.
- Kaupunki luo tehokkaan prosessin ja tekee palvelulupauksen kumppanuuskaavoitukseen sekä rakennuslupauksen ja -valvontaan.
- Kaavaprosesseja nopeutetaan lomittamalla vaiheita, optimoimalla toimintatapoja ja keventämällä päätösten tekomenettelyä. Kaupungin sisäinen yhteistyö ei hidasta prosesseja, vaan näkökulmat (mm. kaavoitus, tontinluovutus, asumisen hallintamuoto) yhteensovitetaan alkuvaiheessa, jolloin hankkeiden toteuttajille reunaehdot ovat selvillä alusta saakka.
- Kaavoitusselvityksiä tehdään oikeista asioista, oikea-aikaisesti ja oikealla tarkkuudella, eikä vaadita niitä vain varmuuden vuoksi ja valitusten pelossa.
- Viranomaiset pitää velvoittaa ilmoittamaan arvio siitä, kuinka kauan kaavamenettely kestää. Kaupunki määrittelee itselleen strategisen kilpailuvaltin ilmoittamalla asemakaavamuutoksille lyhyet enimmäiskäsittelyajat.
- Viestintä on olennainen osa kaavoitusprosessia. Maankäytön kehityshankkeissa viestitään yrityksille, miten hankkeet ja suunnittelu etenevät.
- Kaupunki varmistaa, että viranhaltijat toimivat päätettyjen periaatteiden mukaisesti. Palveluprosesseista kerätään palautetta ja niitä arvioidaan systemaattisesti.
- Valtion tuleva lupa- ja valvontavirasto hoitaa alueiden käytön valvontaan ja kunnan alueiden käytön suunnittelun tukemiseen liittyvät tehtävänsä tehokkaasti, ennakoivasti ja yhdenvertaisesti koko maassa.
- Rakennusvalvonta on asiakaslähtöistä ja käyttötarkoituksen muutokset viedään joustavasti läpi.

3.1.3 Yritysmyönteinen maa- ja tonttipolitiikka

Kaupunkien maankäytön ja maa- ja tonttipolitiikan on parannettava pk-yritysten kilpailuolosuhteita. Vuoropuhelussa on huomioitava nykyiset ja tulevat yrittäjät sekä yritykset.

Elinkeinonharjoittamisen kannalta on tärkeää, että kunnilla on riittävästi kaavoitettavaa maata. Lunastamisen tulisi kuitenkin olla viimesijainen

keino maanhankinnoille.

Lyhyet tai lähivuosina päättyvät tonttien vuokrasopimukset voivat vaikeuttaa toimi- ja tuotantotilojen myyntiä. Ostajan näkökulmasta lähiaikoina päättyvä vuokrasopimus aiheuttaa hintariskin. Yritysten merkittävät investoinnit edellyttävät myös toteutuakseen riittävän pitkiä maanvuokrasopimuksia.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunkiseudun kunnat tekevät tiivistä yhteistyötä erityisesti yritystonttien tarjonnassa, jotta yrityksille voidaan osoittaa soveltuvia tontteja yli kuntarajojen.
- Kaupunki tarjoaa myös pienille yrityksille reilut ehdot tonttisopimusneuvotteluissa.
- Kaupunki hankkii maata ensi sijassa vapaaehtoisilla ja markkinaehtoisilla kaupoilla tai käyttämällä maankäyttösopimuksia.
- Kaupunki jakaa omistamansa tontit avoimella kilpailulla, joihin kaikilla toimijoilla on mahdollisuus osallistua. Avoimissa huutokaupoissa markkinaehtoisuus toteutuu, kun pohjahintaa ei aseteta.
- Kaupunki luovuttaa tontteja myös myyntiin, ei vain vuokraukseen.
- Kaupunki uusii tontinvuokrasopimuksen ennakoiden, jos yritys haluaa investoida vuokratontille tai myydä vuokratontilla sijaitsevat tilansa tai yrityksen toiminnan. Näin varmistetaan yrityksen kehittäminen tai uuden yrityksen sijoittuminen tontille ilman viiveitä.

3.1.4 Ei lisähintaa kireästä sääntelystä

Rakentamisessa lisäkustannuksia syntyy useista vaiheista lähtien lainsäädännön vaatimuksista, kaavamääräyksistä, tontista ja tontinluovutusehdoista, maankäyttösopimuksista sekä suhdanetilananteesta. Korkeista kustannuksista kärsivät rakennusten käyttäjät, rakennuttajat ja rakentajat sekä kasvun viivästyttämisestä koko yhteiskunta. Piilokustannuksia syntyy myös hitaista ja viipyvistä prosesseista.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kunta huomioi rakentamisen hintaan ja pk-rakentajien toimintaan vaikuttavan sääntelyn kaavamääräyksissä, tontinluovutusehdoissa ja maankäyttösopimuksissa
- Kaupunki selvittää kaavoitusratkaisujen aiheuttamat lisäkustannukset ja poistaa kaikki tekijät, joilla ei ole selvää ulkoisvaikutusta. Luotetaan rakentajan ja ostajan markkinapreferensseihin. Ulkoisvaikutuksia omaavia tekijöitä (esim. julkisivumääräykset) tarkastellaan kriittisesti kustannushyötyanalyysillä.

- Kaupunki tunnistaa ja minimoi rakennuttajien ja rakentajien piilokustannukset, jotka syntyvät prosessien ja päätösten viipymisestä.
- Rakentamismääräykset ja -käytännöt pitää olla samanlaisia eri kaupungeissa, jottei sääntely estä pk-yritysten toimintaa ja uusille paikkakunnille siirtymistä.
- Sopimusperusteiset maankäyttömaksut (myös käytötarkoituksen muutoksissa) tai vaihtoehtoisesti kunnan määräämät kehittämiskorvaukset saavat perustua vain hankkeen todellisiin suoriin kuluihin kunnalle.

3.2 Tehokas ja toimiva liikennejärjestelmä

3.2.1 Toimintavarma infra

Liikenne on yrityksille elinehto. Asiakkaiden, työntekijöiden ja yrittäjän - kuten myös tavarantoimittajan - tulee liikkua luotettavasti ja sujuvasti. Saatavuus eri liikennevälineillä ja matkaketoilla koko kaupunkiseudulla varmistaa, että tyydytetään yritysten moninaiset tarpeet.

Liikenne on yhteispeliä, jossa jokaisen valinnat vaikuttavat muihin liikkujiin. Eri toimialojen yritysten, muiden toimijoiden ja asukkaiden tarpeet voivat olla osin ristiriitaisiakin. Siksi tarvitaan tapaa käsitellä liikenneproblemeja yhdessä.

Kaiken yhdyskuntainfran kunto on toimintavarmuuden perusta ja toimiva infra yritystoiminnan edellytys. Siihen sisältyvät kadut, jalankulun ja pyöräilyn väylät, yhteiset alueet ja puistot sekä yhdyskuntatekniikka vesihuoltoineen ja hulevesijärjestelmineen. Talvikaupungissa lumitilat on otettu huomioon tilankäytössä. Vesihuolto on kriittistä infraa, jossa on erittäin merkittävä satojen miljoonien korjausvelka. Yhdyskuntainfran rapautuminen ja epävarmuus vaikuttavat kaupunkiliikenteen toimintavarmuuteen.

Kasvuseuduilla yhdyskuntarakenteen muutokseen ja kapasiteettiin tarvitaan infrainvestointeja. Suurimmissa kaupungeissa raideliikenne generoi kasvua ja rakentamista. Liikenteen vaihtoehtoisien käyttövoimien jakeluinfra on vasta kehittymässä ja käyttövoimasiirtymää tulee mahdollistaa niin henkilöautojen kuin raskaan liikenteenkin osalta.

Liikenteen verotus on muuttumassa ja verotusratkaisut vaikuttavat liikenteen kustannuksiin kaupungeissa. Kaupunkien liikennejärjestelmälle luontaista ovat suuret liikennemäärät, monipuoliset kulkutavat ja tilan puute. Liikennepalvelujen ja työsuhteautojen käyttö on kaupungeissa yleisempää,

ja niiden verotusratkaisut vaikuttavat liikkumisen hintaan.

Liikenteen erillisverotuksen tuotto on vähentynyt sinänsä onnistuneen päästöohjauksen myötä, mutta samanaikaisesti ammattiliikenteen osuus verokertymästä on kasvanut jatkuvasti. Tämä kehityssuunta on korjattava liikenteen verotuksen kokonaisuudistuksessa. Käytön ja haitan verotus on vähemmän haitallista kasvulle kuin työn ja omistamisen verotus. Suomen Yrittäjien näkökulmia liikenteen rahoitukseen ja verotukseen on kuvattu tarkemmin huhtikuussa 2025 hyväksytyssä ohjelmassa Näkökulmia liikenteen rahoitukseen ja verotukseen.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki järjestää yhdessä yritysten kanssa säännöllisen vuoropuhelun liikennetarpeiden yhteensovittamiseksi.
- Kaupunki varmistaa riittävän ja oikea-aikaisen liikenne- ja yhdyskuntainfrans rahoituksen investointeihin sekä kunnossa- ja ylläpitoon.
- Valtio vastaa oman liikenneinfransa rahoituksesta myös kaupunkiseuduilla.
- Kaikilla liikennevälineillä on mahdollista tulla ja liikkua keskustoihin.
- Kaupunki varmistaa kaavoituksessa, tontinluovutuksessa ja kaduillaan julkisille latausasemille toimivat sijainnit sekä edistää myös asuin- ja muiden kiinteistöjen latausmahdollisuuksia.
- Valtio tarkastelee tienkäyttömaksuja liikenteen verotuksen kokonaisuudistuksessa ja arvioi niiden soveltuvuutta ja vaikutuksia erilaisissa toimintaympäristöissä sekä erilaisiin yrityksiin ja liikenteen osamarkkinoihin.

3.2.2 Joukkoliikenne palvelee sekä vapauttaa väyläkapasiteettia

Kaupungeissa liikennejärjestelmän runkona tulee olla hyvä joukkoliikenne ja matkaketjut. Se mahdollistaa tehokkaan tilankäytön, jolloin vapautuu kapasiteettia muun muassa yritysten henkilöauto-liikenteeseen ja tavarakuljetuksiin. Joukkoliikenne on kestävä valinta kaupunkiseutujen ympäristötyössä. Toimiva joukkoliikenne on kasvaville kaupungeille kilpailukykytekijä, jota sijoittavat yritykset, opiskelijat ja muut muuttajat arvostavat.

Koko maassa 26 prosenttia kotitalouksista on autottomia, ja kaupungeissa niitä on vielä keskimääräistä enemmän. Toimiva joukkoliikenne mahdollistaa monipuolisen työvoiman ja asiakkaiden liikkumisen sekä antaa yrityksille eväitä vastuullisuustyöhön.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupungit ja seudun kunnat varmistavat yhteistyössä toimivan, työssäkäynnin ja asioinnin mahdollistavan joukkoliikenteen palvelutason ja rahoituksen. Tähän tarvitaan myös pitkäjänteinen liikenteen ja maankäytön yhteistyö kaavoituksessa.
- Joukkoliikenteen tarjonnassa huomioidaan yritysten tarpeet kuten työpaikkojen saavutettavuus ja asiakkaiden liikkuminen kauppoihin ja palveluihin. Joukkoliikenne mahdollistaa tehokkaan tilankäytön, jolloin vapautuu kapasiteettia yritysten autoliikenteeseen ja tavarakuljetuksiin.
- Kaupunkiseutu varmistaa matkaketjujen toimivuuden koko alueelta liityntäpysäköinnillä ja palvelujen yhteensovituksella.

3.2.3 Logistiikka tarvitsee tilansa

Yrityksen logistinen saavutettavuus on keskeinen kilpailukyky- ja kustannustekijä. Valtakunnalliset ja kansainväliset teollisuuden kuljetukset käyttävät pääasiassa maanteitä tai rautateitä, mutta kaupunkiseuduilla sijaitsevia monia lähtö- ja määränpäitä sekä ulkomaankaupan satamayhteyksiä. Logistisille toimintoille on varattava riittävästi tilaa ja tontteja pääreittien tuntumasta.

Logistiikkakeskuksissa kuljetuksia järjestetään uudelleen, varastoidaan ja valmistellaan jakelutoimintaa. Raskaan liikenteen taukopaikoista on pulaa erityisesti kasvuseuduilla. Taukopaikoilla luodaan varmuutta toimitusketjuihin, kun kuljetus voi odottaa oikea-aikaista pääsyä kohteeseen (logistiikkaterminaliin, satamaan tai rakennustyömaalle). Taukopaikoilla pidetään lakisääteisiä taukoja ja kuljettajat virkistävät. Kaupunkiseuduilla on paljon rakentamiseen liittyviä maa-aineskuljetuksia ja väliaikaisia läjitystarpeita. Suorite on ollut kasvussa talonrakentamisen suhdanteesta riippumatta.

Liikenteen ja työkalu- ja koneiden vaihtoehtojen käyttövoimien jakeluinfra on tuorein osa perusinfraa. Kaupungin rooli on tarjota käyttövoimajakelijoille sopivia sijaintipaikkoja ja tontteja, jotta mahdollistetaan puhtaat kuljetusketjut, yritysten vastuullinen toiminta ja kilpailukyky.

Kaupunkien keskustoihin erikseen osoitetut kuormauspaikat vähentävät jakeluliikenteen purkupaikan etsintää ja selkeyttävät liikennejärjestelyjä. Liikkuvassa palvelutyössä yrittäjät liikkuvat kohteesta toiseen päivän aikana ja tarvitsevat sujuvia pysäköintijärjestelyjä.

Yrittäjien ehdotuksia kaupunkien toimivaan logistiikkaan:

- Kaupungit ja seudun kunnat ja valtio toteuttavat toimivat logistiikan pääväylät ja reitit. Pitkämatkaiset raskaan liikenteen reitit ohjataan keskusta-alueiden ohi.
- Kaupungit ja seudun kunnat varmistavat kaavoituksessa ja tontinluovutuksessa alueet logistiikkakeskuksille ja raskaan liikenteen taukopaikoille hyvät sijainnit. Maa-aineskuljetuksia tehostetaan huolehtimalla toimivista läjitysalueista.
- Kunta varmistaa maankäyttöratkaisuissaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa riittävät vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrat raskaalle liikenteelle.
- Kaupunki osoittaa keskustoissa lyhytaikaiset kuormaustaikat jakelu- ja huoltoliikennettä varten yritysten kalusto huomioiden.

3.2.4 Pysäköintiin markkinaehtoisuutta

Pysäköinti liittyy olennaisena osana sekä liikennejärjestelmään että maankäyttöön. Pysäköinti on järjestetty kiinteistöille, erillisiin pysäköintilaitoksiin tai kadunvarsipysäköintinä. Henkilöautomatoille tarvitaan pysäköintipaikka kohteessa tai sen lähiympäristössä. Kaupunkitalalle on monia käyttötarpeita ja tilankäyttö vaatii optimointia. Pysäköintiin varattujen alueiden vaihtoehtokustannukset ovat sitä korkeammat, mitä suoremasta kaupungista on kyse: tiivis ja tuottava kaupunki on tilankäytössään tehokas.

Asuinkiinteistöjen pysäköinnin miniminormi nostaa asumisen hintaa ja rasittaa hankkeiden kannattavuutta, erityisesti rakenteellisena pysäköintinä. Täydennysrakentaminen vaikeutuu normin myötä. Kauppa- ja toimitilahankkeissa hankkeen toteuttaja ja käyttäjä osaavat arvioida toiminnalle sopivan paikkamäärän.

Investoinnit uusien paikkojen rakentamiseen perustuvat niiden taloudelliseen kannattavuuteen. Vuorottaispysäköintijärjestelyillä voidaan parantaa pysäköinnin käyttöastetta. Markkinaehtoisessa pysäköinnissä dynaaminen hinnoittelu varmistaa tarpeen mukaisen tarjonnan. Toteutusratkaisuissa kannattaa varautua muutosmahdollisuuksiin pidemmän ajan kuluessa.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki edistää kiinteistöjen pysäköintivaatimuksissa markkinaehtoista ratkaisua. Hinnoittelun ja opastuksen keinoin tasataan kysyntää.
- Asumishankkeissa pysäköintinormiksi riittää EU:n

esteettömyysvaatimusten mukainen minimi. Muilta osin hankkeen toteuttaja ratkaisee paikkojen määrän.

- Kaupunki priorisoi kadunvarsipysäköinnissä kaupan ja palvelujen lyhytaikaisen asiointipysäköinnin ja liikkuvan palvelutyön tarpeet. Keskusta-alueilla ei subventoida asukas-pysäköintiä kadunvarsilla.
- Keskistetyt pysäköinnin asemakaavoissa varataan optio alueen käyttötarkoituksen muutokseen kuten asumiseen, mikäli pysäköinnille ei synny tulevaisuudessa riittävästi kysyntää.
- Vaihtoehtoisten käyttövoimien jakelutarpeet huomioidaan pysäköintipolitiikassa.

3.2.5 Yritykset kaupunkimuutoksissa

Elävässä kaupungissa muutos on jatkuvaa. Se kertoo kaupungin kehittymisestä ja dynaamisuudesta. Elävässä kaupungissa tuetaan muutosta, väliaikaisuutta, elinkaaren vaiheita sekä toimitaan keskeneräisissä ja rosoisissakin puitteissa. Yritykset omalta osaltaan luovat, rakentavat ja hyötyvät muutoksesta. Toisaalta vakaa toimintaympäristö, ennakoitavuus ja tietoisuus tulevasta kehityksestä ovat yritysten etu, johon ne voivat peilata omaa liiketoimintaansa ja investointejaan. Yritystoiminnassa ja kaupunkikehityksessä ja kaupunki-infran parantamisessa eritahtisuus on ilmeistä. Mikä kaupungeille on prosessi, on yrityksille usein ainutkertainen projekti.

Yrittämisen olosuhteita ja mahdollisuuksia luodaan kaupunkirakenteeseen ja -infraan pitkällä aika välillä, mutta yrittäjät ja liiketoiminta tapahtuu tänään. Yritysten liiketoiminnalle ympäröivät muutokset voivat aiheuttaa vakavia häiriöitä, jos asiakkaiden saavutettavuus tai logistiset toimintaketjut häiriintyvät. Isojen muutosten kaikissa kehitysvaiheissa tulee tunnistaa yrityksiin kohdistuvat vaikutukset ja varmistaa kokonaisvaltaisella suunnittelulla, että yrityksillä on hyvät toimintaedellytykset muutoksissakin. Muutosvision tulee kantaa myös yritysten näkökulmasta yli muutoksen.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Monivaiheisissa kaupunkimuutos- tai katuhankeissa kaupunki tunnistaa yritysten tarpeet jo päätöksentekoko- ja hankekehitysvaiheessa ja edellyttää yritysten huomioon ottamista kumppaneiltaan. Yritysvaikeuksien arviointia tarkennetaan vaiheittain ja toteutetaan tarvittavat toimet yritysten toimintaedellytysten varmistamiseksi.
- Kaupunki sisällyttää yritystarpeiden huomioinnin suunnitelmiin ja urakkasopimuksiinsa sekä huolehtii

ennakoivasta ja jatkuvasta viestinnästä yritysten ja asiakkaiden suuntaan.

- Kaupunkityömailta vauhditetaan ja yritystoimintojen jatkuvuutta tuetaan esimerkiksi väliaikaisin väistötiloin,

liikenne- ja pysäköintijärjestelyin. Yhteistyössä voidaan järjestää myös markkinointikampanjoita ja muuta positiivista viestintää.

4. Kannustava yrittäjän arki

4.1 Kasvua kaupunkiin yrittäjyydellä

4.1.1 Kilpaillut markkinat ja monituottajamalli

Yrittäjät ovat keskeisessä roolissa kaupunkien elinvoiman rakentajina. Heidän panoksensa näkyy niin paikallisissa tapahtumissa, urheiluseurojen toiminnassa kuin arjen palveluissa. Kaupunkien tehtävänä on luoda toimintaympäristö, joka mahdollistaa yritysten menestyksen. Tämä tarkoittaa avoimen kilpailun, kustannustehokkuuden ja yhteistyön korostamista. Kilpailun väheneminen heikentää kaupunkien elinvoimaa ja paikallisten yritysten toimintamahdollisuuksia.

Kilpaillut markkinat toteutuvat parhaiten toimialoilla, joilla alalle tulokynnys osaamisen, pääomien ja luvanvaraisuuden näkökulmasta on matala. Näitä ovat monet palvelualojen ja ammatinharjoittajien pk-yritykset. Kaupungit voivat edistää kilpailtuja markkinoita järjestämällä yrityspalveluita, erityisesti aloittavien yritysten neuvontaa ja sijoittumispalveluja, mahdollistamalla monipuolista tontti- ja toimitilaa sekä priorisoimalla monituottajamallia omissa palveluissaan.

Hyvässä, kilpailua mahdollistavassa kaupungissa kaupunki mahdollistaa eri kokoisten liiketilojen tarjonnan. Näin luodaan elävyyttä pk-yritysten avulla eivätkä kaupunkia valtaa vain isot tai ketju-toimijat. Tuotannollisten alueiden kaavoittaminen ja luvitus ennakoivasti edistää yritysten nopeaa integroitumista ja saman alan klusterien muodostumista. Useille pk-yrityksille tarkoitetut toimitilakeskittymät palveluineen lisäävät yritysten synergiaa.

Kaupunkien ja yritysten yhteistyö voi synnyttää uusia ratkaisuja, jotka elävöittävät paikallistaloutta. Kilpailuttamalla esimerkiksi kouluruokailu ja senio-

ritalojen ruokapalvelut paikallisilta yrittäjiltä tuetaan kaupungin omia ruokapaikkoja, kahviloita ja lounasravintoloita. Tällaiset ratkaisut luovat työpaikkoja, lisäävät yrittäjyyttä ja parantavat palvelujen laatua.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Omassa toiminnassaan kaupunki varmistaa lakisääteisiin viranomaistehtäviin riittävät resurssit, mutta mahdollistaa palvelutehtävät yksityisten yritysten hoidettavaksi. Yritysten potentiaalia hyödynnetään, kun palvelut tuotetaan monituottajamallilla.
- Kaupungin tulee pysyä poissa kilpailluilta markkinoilta, sillä varsinkin kaupungeissa on yleensä tarjolla riittävästi eri alojen yrityksiä palveluja tuottamaan. Markkina-tilanteen arviointia varten tulee kaupungin tuottamien palvelujen kulurakenne avata.
- Kaupunki varmistaa tarvittavat toimitilat erilaisille yrityksille ja kehittää palveluverkkoa yksityisten yritysten näkökulma huomioiden. Hyvän saavutettavuuden toimitilakeskittymät pk-yrityksille tukevat osaamisintensiivistä liiketoimintaa ja edistävät monipaikkatyötä.
- Kaupungit toimivat tasapuolisesti eri toimialoja ja toimijoita kohtaan, eivätkä suojaa yksittäisiä hankkeita infranostuksissa, kaavoituksella tai sääntelyllä.

4.1.2 Yhden luukun palvelut yrittäjille

Kaupunkien ja kuntien on tärkeää kehittää elinkeinopalveluitaan yhden luukun malliin, jotta yritykset voivat sijoittua kaupunkiin ja saada tarvittavat palvelut ja avun yhdestä osoitteesta. Tämä malli parantaa merkittävästi yritysten toimintaympäristöä ja houkuttelee uusia yrityksiä kaupunkiseudulle.

Yhden luukun palvelut tarjoavat yrityksille selkeän ja tehokkaan tavan hoitaa kaikki tarvittavat asiat, kuten lupaprosessit, neuvonta ja tukipalvelut, yhdestä paikasta. Tämä vähentää byrokratiaa ja nopeuttaa yritysten sijoittumista ja toimintaa. Lisäksi

yhden luukun malli edistää yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja mahdollistaa paremman tiedonkulun, mikä parantaa palveluiden laatua ja tehokkuutta.

Pienille ja keskisuurille yrityksille on tarjolla kansainvälistymispalveluita useasta lähteestä. Järjestelyllä on etunsa, sillä usein yritysten tarpeet kansainvälistymisasioissa poikkeavat toisistaan. Riittävän kokoiset ja hyvin resursoidut palvelukeskukset ovat usein yrittäjän kannalta tehokkaita ja vastaavat useimpiin kysymyksiin tiedonhankinnassa ja ongelmatilanteissa. Päälekkäisiä palveluja tulee karsia.

Yrittäjyyspalveluiden kehittäminen vieraskielisen ja oppimisen vaikeuksista kärsivien kohderyhmän tarpeiden mukaan on elinvoimaisen yhteiskunnan ja kaupungin edellytys. Maahan muuttaneita on yrittäjistä jo reilu 10 prosenttia, mikä on merkittävä osuus Suomen yrittäjäkentästä. Yrittäjyys on monelle maahanmuuttajalle työllistymisen polku. Palveluita tulee kehittää niin, että aloittavalle maahanmuuttajayrittäjälle tarjotaan tietoa yrittäjyyden eri mahdollisuuksista, myös omistajanvaihdoksista, ja neuvotaan tarjolla olevista viranomaispalveluista ja -toiminnasta.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki tarjoaa kaikille yrityksille yhden luukun palvelut perustamiseen, kasvuun ja kansainvälistymiseen. Yrittäjä voi hoitaa erilaiset asiat ja saa neuvot kaavoituksen, luvituksen ja kaupungin palveluprosesseihin. Näin

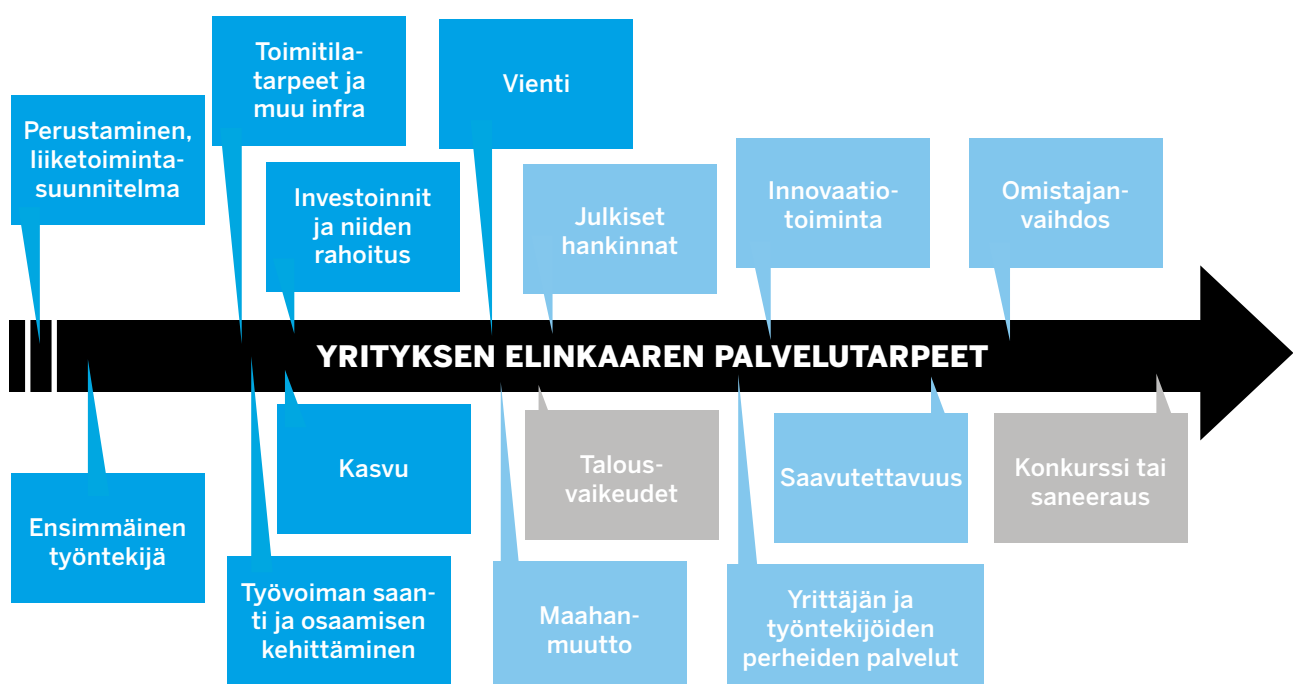
säästetään yrittäjän aikaa.

- Kehitysyhtiöt ja uusyrityskeskukset ovat hyviä keskustelukumppaneita ja yritysten neuvojia. Ne kulkevat yrityksen rinnalla, kunnes yritys pääsee sijoittumaan, löytää kaikki tarvittavat palvelut. Yrittäjä saa keskustelukumppanin, jonka kanssa se voi sparrata, saatavilla olevia palveluja ja kannattavia toimintatapoja.
- On olennaista, että elinkeinotoimintojen ja -yhtiöiden hallinnossa ja ohjauksessa on mukana yritystoimintaa tuntevia yrittäjiä.
- Kaupunki hoitaa lupa-asiat ketterästi ja asiakaslähtöisesti ilman byrokratiaa. Asiakaslähtöiset yrityspalvelut ymmärtävät erilaisten yrittäjien tarpeet.
- Kaupunkien ja alueen elinkeinotoimijoiden tulee yhdessä varmistaa yrittäjäasiakkaalle yhtenäinen palvelupolku. Elinkeinoallianssit vauhdittavat investointien saamista kaupunkiin. Varmistetaan, että yrityspalvelut ja aloittavien yritysten neuvonta ovat hyvällä tasolla.
- Työllisyyspalvelut kehittävät palveluja yrittäjä- ja yritysasiakkaiden tarpeisiin ja palvelujen toimivuutta analysoidaan yhdessä yrittäjien kanssa.

4.1.3 Yritysvaikutusten arviointi päätöksenteossa

Kunnan tehtävänä on kuntalain mukaan edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa. Yksi tärkeimmistä kaupunkien ja kuntien tehtävistä

YRITYKSET TARVITSEVAT MONINAISTA APUA JA TUKEA

on luoda edellytykset yritystoiminnalle. Tämä edellyttää kunnissa sijaitsevien toimialojen, yritysten ja niiden tilanteiden tuntemista sekä yritysvaikutusten arviointia valmistelussa olevista asioista ennen niiden etenemistä päätöksentekoon.

Yritysvaikutusten arviointi ei tarkoita, että päätökset tehtäisiin yrittäjien ehdoilla, mutta arviointi lisää yrittäjyysmyönteisyyden todennäköisyyttä ja vähentää riskiä yrittäjyyden kannalta haitallisiksi päätöksiksi.

YRITYSVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN LIIKENNEVALOMALLI

Myönteinen vaikutus	+	Neutral	-	Kielteinen vaikutus
1. Edistää yritystoiminnan edellytyksiä paikkakunnalla				Kaventaa yritystoiminnan edellytyksiä paikkakunnalla
2. Edistää elinkeinorakenteen monipuolistumista				Kaventaa elinkeinorakenteen monipuolistumista
3. Lisää yritysten liiketoimintamahdollisuuksia				Vähentää liiketoimintamahdollisuuksia
4. Helpottaa yritysten työvoiman saantia				Vaikeuttaa yritysten työvoiman saantia
5. Vaikuttaako päätös positiivisesti työpaikkojen muodostumiseen?				Vaikuttaa negatiivisesti tai ei lisää työpaikkojen määrää alueella
6. Vaikuttaa positiivisesti yritysilmapiiriin				Vaikuttaa negatiivisesti yritysilmapiiriin
7. Helpottaa yritysten logistiikkaa				Vaikeuttaa yritysten logistiikkaa
8. Lisää kunnan vetovoimatekijöitä				Vähentää kunnan vetovoimatekijöitä
9. Lisää yritysten välistä kilpailua				Vähentää yritysten välistä kilpailua
10. Kohtelee yrityksiä tasapuolisesti				Kohtelee yrityksiä eriarvoisesti
11. Luo edellytyksiä yritysten verkostoitumiselle				Vähentää yritysten verkostoitumisen mahdollisuuksia
12. Edistää strategisten linjausten toteutumista				Heikentää strategisten linjausten toteutumista
13. Vaikuttaa positiivisesti aluetalouteen				Ei vaikutusta aluetalouteen

Koko kaupunkikonsernin tulee sitoutua toimintamalliin, sillä myös konserniyhtiöissä ja kuntayhtymissä päätetään asioista, joilla on yritysvaikutuksia.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki sisällyttää yritysvaikutusten arvioinnin valmisteluun ja päätöksentekoon sekä seuraa päätösten vaikutuksia yrityksiin säännöllisesti.
- Kaupungin koko organisaatio sitoutuu yritysvaikutusten arviointiin valmistelussa ja päätöksenteossa. Yritysvaikutusten arviointi on selkeästi vastuutettu valmistelijoille.
- Kaupunki osallistaa yrittäjät yritysvaikutusten arviointityöhön proaktiivisesti.
- Talousarvioon kuvataan, miten yritysvaikutukset on talousarviossa otettu huomioon.
- Yritysvaikutuksia seurataan päätösten jälkeen, varmistetaan toteutuneet vaikutukset sekä korjataan tarvittavat epäkohdat.

4.1.4 Digitalisaatiosta tehokkuutta ja liiketoimintaa

Avoin data mahdollistaa yrityksille pääsyn laajaan tietomäärään, jota voidaan hyödyntää uusien palveluiden ja tuotteiden kehittämisessä. Tämä data voi sisältää esimerkiksi liikenne-, ympäristö- ja väestötietoja, jotka auttavat yrityksiä tekemään tietoon perustuvia päätöksiä ja innovoimaan.

Digitaaliset kaksoset, eli kaupungin virtuaaliset mallit, mahdollistavat kaupunkien toiminnan ja infrastruktuurin simuloinnin ja optimoinnin. Yritykset hyödyntävät malleja esimerkiksi logistikan, energianhallinnan ja kaupunkisuunnittelun ratkaisujen kehittämiseen. Edistynyt teknologia voi auttaa kaupunkia torjumaan ja sopeutumaan ilmastonmuutokseen, rakentamaan kestävä ja turvallista infrastruktuuria sekä tehostamaan kaupungin toimintaa. Yhdessä avoin data ja digitaaliset kaksoset luovat dynaamisen toimintaympäristön, jossa yritykset voivat kehittää ja testata ratkaisuja ennen niiden käyttöönottoa.

Elinvoimainen kaupunki pysyy mukana digitaalisessa kehityksessä. Samalla kun valtio digitalisoi palveluitaan ja kehittää tekoälyn käyttöä viranomaistehtävissä, on kaupunkien oltava aktiivisesti mukana digitalisointi- ja tekoälyhankkeissa. Tämä edellyttää myös investointeja henkilökunnan koulutukseen ja osaamiseen, jotta kaupungit voivat kehittää ja hyödyntää tekoälyratkaisuja tehokkaasti. Samalla yrittäjille suunnattuja palveluita kaupungissa tulee yhdenmukaistaa sekä kehittää

turvallisesti ja saavutettavasti, yhdessä digitalisoituvien viranomaispalveluiden kanssa.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki jakaa dataansa lain puitteissa mahdollisimman avoimesti yritysten käyttöön uusien innovaatioiden ja palveluiden kehittämiseksi.
- Elinvoimainen, älykäs kaupunki kehittää toimintaansa digitaalisten kaksosten ja tekoälyn avulla.
- Päätäjien tulee parantaa poliittisen päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja osallisuutta luomalla digitaalisia ja reaaliaikaisia vuorovaikutustapoja kaupunkilaisten kanssa.
- Kaupunki digitalisoi yrityksille tarjottavia palvelujaan vauhdikkaasti yhteistyössä yritysten sekä muiden viranomaispalvelujen kanssa.

4.2 Kaupungit – kaupan ja kulttuurin paikka

4.2.1 Keskustoista kohtaamispaikka

Ihmiset, tapahtumat ja kauppa ja palvelut kuuluvat keskustaan. Elävät keskustat tekevät kaupungin ja luovat kansainvälisen näyteikkunan matkailijoille. Ne tarjoavat kulttuuria, elämyksiä, kauppaa ja palveluita sekä työtä. Keskusta-alueiden monipuolisuuteen ja elävyyteen kannattaa panostaa. Keskustojen renessanssi edellyttää kiinnostavia kohteita ja joustavia mahdollisuuksia käyttötarkoituksen muutoksiin, myös asumiseen. Toisaalta muuttuvat elinkeinoelämän tarpeet vapauttavat kiinteistöjä ja tilaa uudenlaiseen käyttöön.

Keskustojen reuna-alueiden kauppakeskukset vievät suuren osan liiketoiminnoista pois kaupunkien keskustoista. Liian suuret yksittäiset toimijat myös lamaannuttavat kaupallista toimintaa. Usein pienemmät, yksityisessä omistuksessa olevat kauppakeskukset mahdollistavat paremmin pienten yritysten joustavaa toimintaa kuin duopolin tai paikallisen monopolin hallinnoimat keskukset.

Olemassa olevien yritysten lisäksi tulee mahdollistaa uusien toimijoiden ja yritysten sijoittuminen keskustaan, jotta edistetään liiketoiminnan kokonaiskasvu. Sen varmistavat yleiset yrittämisen edellytykset kuten sijoittumis- ja muut yrityspalvelut.

Useissa kaupungeissa kävelypainotteinen

keskusta ja autottomat alueet parantavat viihtyisyyttä sekä kirittävästä liiketoimintaa ja matkailua. Kävelypainotteisuutta vahvistavat hyvä saavutettavuus kaikilla kulkutavoilla sekä riittävät pysäköintimahdollisuudet. Keskusta-alueiden houkuttelevuuteen vaikuttaa myös siellä koettu turvallisuus. Monialaiset toimet ovat tarpeen, jotta koetut turvallisuusuhat eivät konkretisoituisi yritystoimintaa kriittisesti haittaaviksi tekijöiksi.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Keskustoja kehitetään tarjoamalla liiketilaa liiketoiminnoille, yhteisiä paikkoja kohtaamisille sekä asukkaita ja vierailijoita asiakkaiksi.
- Elinvoimaista kaupunkia tiivistetään kohti keskustaa ja keskustaa vahvistetaan lisää-, täydennys- ja korotusrakentamisella. Käyttötarkoituksen muutokset vastaavat liiketoiminnan kehitystarpeisiin.
- Kaupunki ehkäisee markkinoiden yksipuolistumista ja keskittymistä kaavoitus- ja tonttitoiminnallaan.
- Perinteisen tuotannollisen toiminnan siirtyessä keskustasta toisaalle kaupunki ottaa aktiivisen roolin ja kehittää entisille tuotantokohteille uusia toiminnallisuuksia ja houkuttelee toimijoita monipuoliseen yhteiskehittämiseen.
- Kaupunki toteuttaa laadukkaat julkiset ja puolijulkiset tilat, jotka lisäävät keskustan houkuttelevuutta sekä ohjaavat asiakasvirtaa kauppoihin, ravintoloihin, kahviloihin ja palveluyrityksiin.
- Kaupunki kehittää keskustan saavutettavuutta kaikilla liikkumismuodoilla. Pysäköintilaitosten rahoitusmalleja kaupungin ja kiinteistönomistajien kanssa kehitetään.
- Kaupunki toimii yhteistyössä kaupunkikeskusta- ja yrittäjäyhdistysten sekä yritysten kanssa tuomalla erilaiset käytännön tarpeet ja ratkaisujen valmistelun yhteiseen keskusteluun.

4.2.2 Kulttuuri ja luova talous generoivat kasvua

Kulttuurissa on merkittävä potentiaali kaupunkiseudun elinvoimalle ja pitovoimalle. Se kiinnostaa kansainvälisiä matkailijoita ja vierailijoita. Kulttuurimatkailun vaikuttavuusselvitys osoittaa, että kulttuurin perässä matkustaa 40 prosenttia vapaa-ajan matkailijoista Suomessa. Urheilutapahtumat ovat merkittävä osa kaupunkien palvelutarjontaa ja luovat elinvoimaa. Tapahtumakävijät käyttävät tapahtumien lisäksi paikallisia palveluita kuten ravintoloita, majoitusta ja liikkumista. Yritykset hyötyvät toistensa palve-

luista ja tuotteista luoden uudenlaisia konsepteja ja kokemuksia sekä tehden alueesta kiinnostavamman.

Yrittäjyyttä ja liiketoimintaosaamista tarvitaan entistä enemmän kulttuuri- ja luovalle alalle sekä urheiluun ja liikuntaan. Aineettoman arvonaluonnin merkitystä tulee korostaa. Arvoa tuottavat palvelut tarjoavat merkittävän mahdollisuuden sekä valmistavalle teollisuudelle että palvelualan yrityksille. Kaupunki voi toimia merkittävänä toimijana niin liiketoiminnan korostamisessa, kuin arvonaluonnin edistäjänä. Kannustamalla yrityksiä sekä kulttuuri- ja luovan alan toimijoita tekemään yhteistyötä tunnustetaan sen tuottama arvo entistä paremmin. Tunnistamalla kulttuuriperintökohteet, museot, historialliset nähtävyydet ja paikallinen kulttuuritarjonta kuten taide ja käsityöt voidaan synnyttää uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kulttuuri- ja elinkeinopolitiikkaa kannattaa yhdistää määrätietoisesti. Hyvin toteutetulla kulttuuri- ja elinkeinopolitiikalla on monia positiivisia vaikutuksia yhteiskuntaan. Kulttuurin ja luovan alan toimijat ja yrittäjät ovat keskiössä, kun vahvistetaan paikallisidentiteettiä ja viihtyvyyttä kunnissa ja kaupungeissa. Kaupungilla on merkittävä rooli tämän ekosysteemin ylläpitämisessä.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kaupunki sisällyttää kulttuurin osaksi kasvu- ja elinkeinostrategiaa.
- Elinvoimaisen kaupungin tulee taata asukkaille, yrittäjille ja kulttuurin tekijöille suotuisat olosuhteet kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen.
- Kaupunki kaavoittaa ja varmistaa soveltuvat tapahtumatilat ja festivaalipuistot, joiden käyttöä lähellä oleva asuminen ei rajoita. Kehitetään kevennettyjen rajoitusten ja melunormien alueita. Elämä ja äänet kuuluvat kaikkien yhteiseen kaupunkiin.
- Yhteistyö paikallisten yritysten kanssa on luonnollinen osa kaupungin kulttuuriperintö- ja palvelutoimintaa. Kaupunki tarjoaa tiloja ja auttaa lupa-asioissa. Kaupunki tarjoaa tyhjillä olevia tiloja pop up -kauppojen ja muiden uudenlaisten kokeilujen käyttöön tai tukee yrityksiä uusien konseptien markkinoinnissa. Kaupunki voi fasilitoida yhteistyötä uusien konseptien ja kokeilujen kehittämiseen.
- Kaupunki järjestää yhteistyössä yritysten kanssa tapahtumia ympäri vuoden ja luo mahdollisuuksia myös pk-yritysten palvelutuotannoille. Kaupunki voi esimerkiksi järjestää areenan tai ison tapahtumatilan, josta edelleen vuokraa tilaa yrittäjille tapahtumiin ja palveluihin. Näin kaupunki osaltaan mahdollistaa suurempienkin tapahtumien syntymisen ja kantaa osaltaan riskiä.

5. Valtio edistää kasvua kaupungeissa

5.1 Valtion otettava kaupungit tosissaan

Koko ajan suurempi osa Suomen väestöstä sijoittuu kaupunkeihin, joten niiden olosuhteet ovat merkittäviä koko valtion menestyksen näkökulmasta. Kaupunkien toimintaedellytyksiin vaikuttavat viime vuosina tehdyt useat hallinnon uudistukset, joiden toimeenpano on osin vielä kesken.

Kaupunkien kasvun lisäksi kaupunkien ja alueiden erilaistuminen on vahva trendi. Samat työkalut ja keinot eivät käy joka paikkaan. Myös lainsäädäntöä tulee sopeuttaa alueiden erilaisiin tarpeisiin.

Kaupunkien rahoitus- ja investointikyky on pienentynyt muun muassa hyvinvointialueuudistuksen myötä. Taloudellisten toimintaedellytysten muutos voi heikentää kasvun mahdollisuuksia. Siiloutunut julkishallinto haastaa kokonaisnäkemyksen muodostamista kaupunkien tulevaisuudesta. Valtion toiminnan tulee tukea elinkeinoelämän kehitystä ja huolehtia vahvasti kasvun ja kansainvälistymisen elementeistä. Suomen kilpailukykyä edistävät tehokkaat ja tuottavat kaupungit, ja ylipäänsä kustannustehokas yhteiskunta.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Yritysten näkökulmasta valtion ja muun julkisen hallinnon tulee näyttäytyä selkeänä, yksinkertaisena ja toimia saumattomasti. Rakennemuutoksissa ja toiminnan kehittämisessä muutoksia on simuloitava yrittäjäasiakkaiden näkökulmasta.
- Valtion pitää mahdollistaa kaupunkien kasvu ja kehitys kansainvälisesti kilpailukykyisiksi resurssien allokoinnilla ja oikea-aikaisilla investoinneilla. Rahoitusvastuuta ei tule kaataa kaupungeille, jos lainsäädännön vastuita ei vastaavasti kevennetä.
- Tarvitaan tutkimusta kaupungeista ja niiden elinkeinopolitiikasta, jotta kohdennetaan resurssit ja sääntely Suomen kokonaisuutta optimoiden.
- Valtio kehittää poikkileikkaavaa vaikutusarviointikykyään erilaistuvien kaupunkien ja alueiden näkökulmasta. Säädännön valmistelussa parannetaan vaikutusten arviointia kaupunkien yritys ympäristön ja kasvun näkökulmista.

- Valtio laatii kaupunkipoliittisen selonteon, jossa tarkastellaan kaupunkien tehtäviä ja toimintaedellytyksiä läpileikkaavasti sekä valmistellaan toimet kasvun ja kilpailukykyyn parantamiseksi.

5.2 Tehoa sopimus pohjaiseen kaupunkipolitiikkaan

Valtion kaupunkipolitiikan sopimus pohjaisissa työkaluissa on viime vuosina ollut hyvää kehitystä. MAL-sopimuksilla on vahvistettu pitkäjänteisyyttä ja mahdollistettu laajempia hyötyjä kuin yksittäisillä toimilla. Toisaalta kansallisessa politiikassa on tehty päätöksiä, jotka eivät tue kaupunkien kasvua kokonaisuutena.

Ekosysteemisopimuksilla ja Innokaupunki-yhteistyöllä on tähän mennessä vahvistettu yhteistyöverkostoja ja luotu edellytyksiä laajemmille vaikutuksille. Väliraportin mukaan sopimusten toimintamallia pidetään haastavana erityisesti rahoituksen hallinnoinnin ja joustavuuden puutteen takia. Paikalliset toimintamallit ovat silti tukeneet sopimusten toteutusta, ja toteutuksen organisointi on onnistunut monilla alueilla. Jatkossa sopimusten roolia tulee selkiyttää. Vuoropuhelua korostavat työkalut mahdollistavat tärkeimpiin yhteisiin teemoihin ja toimiin sitoutumisen.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Valtion ja kaupunkiseutujen sopimus pohjaista yhteistyötä jatketaan. Pitkäjänteisen toimintaympäristön kehittämisen rinnalle tulee sopimus pohjaiseen yhteistyöhön tuoda voimakkaampi ote elinkeinopolitiikan vahvistamiseen. Tarvitaan tiiviimpi yhteistyö kansalliseen TKI-strategiaan ja innovaatiotoiminnan pitkäjänteiseen rahoitukseen sekä yritys lähtöisyyttä toimintamalleihin.
- Valtio tukee kaupunkien ja alueiden vahvuuksien johtamista.
- Valtio vastaa omista tehtävistään ja rahoitusvastuistaan myös kaupungeissa ja sopimus pohjaisessa yhteistyössä.
- Sopimuksellisessa yhteistyössä valtio voi hyödyntää budjettirahoituksen ohella myös muita keinoja kuten maanomistusjärjestelyjä, erilaisia politiikkatoimia ja lainsäädännön kehittämistä.

5.3 Kiinteistövero kasvua vauhdittamaan

Kiinteistöveroon liittyy monia hyviä piirteitä, joiden vuoksi sitä pidetään lähtökohtaisesti hyvänä paikallistason verona. Erityisesti maapohjan kiinteistöveroa pidetään neutraalina verona, joka ei vääristä maanomistajien päätöksentekoa. Kiinteistöveron veropohja on liikkumaton muutoin globaalissa kilpailutilanteessa, ja se tuottaa vakaasti ja ennustettavasti kunnille verotuloja. Kiinteistövero on työllisyydelle ja kasvulle vähemmän haitallinen kuin ansiotulovero ja kiinteistöveron voidaan katsoa keventävän osaltaan muuhun verotukseen, erityisesti tuloverotukseen, kohdistuvia paineita.

Kiinteistövero on tuloverotuksessa vähennyskelpoinen siltä osin kuin kiinteistöä käytetään elinkeinotoiminnassa, maa- ja metsätaloudessa tai muussa tulonhankinnassa. Kunnalle kerättävää kiinteistöveroa ei pidä sisällyttää verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasausjärjestelmään. Nykyisellään kuntien kannustimet kaavoitukseen heikkenevät, kun kasvavat kiinteistöverotuotot valuvat osittain valtionosuuden tasausjärjestelmän kautta pois kunnan käytöstä.

Nykyisen kiinteistöverojärjestelmän arvostamisessa ongelmana on verotusarvojen jälkeensä jääneisyys. Maapohjan arvostamisessa viimeiset päivitykset ovat yli 15 vuoden takaa, ja kuntien sisällä ja niiden välillä on tapahtunut huomattavaa eriytymistä hintakehityksessä. Jos kaupunkien panostukset kunnallistekniikkaan tai muuhun kaupunkiympäristön kehittämiseen eivät johda verotulojen nousuun, vaikka maan arvo sinänsä toimenpiteiden johdosta nousisi, kaupungeilta puuttuu taloudelliset kannusteet kunnalliseen infrastruktuuriin kohdistuvien investointien toteuttamiseksi.

Maan kasvukeskuksissa on asuntotuotantoon soveliaan rakennusmaan huomattava tarve. Pääkaupunkiseudulla ja sen kehysalueen kunnissa rakentamattomalle rakennuspaikalle on määrättävä vähintään kolme (ja enintään kuusi) prosenttiyksikköä maapohjan veroprosenttia korkeampi veroprosentti.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- Kiinteistöverotuotot pysyvät kunnalla täysimääräisesti.
- Kehitetään kiinteistöverotusta siten, että kaupunkien tekemien investointien seurauksena kohonnut maan arvo johtaa nykyistä paremmin myös korkeampaan

kiinteistöverotuottoon, jotta kaupungeilla olisi nykyistä voimakkaammat kannusteet investoida ja kehittää kaupunkiympäristöä. Kehitystyössä otetaan huomioon elinkeinoelämän toimintaedellytykset.

- Rakentamattoman rakennuspaikan korotettu erityinen kiinteistöveroprosentti otetaan käyttöön pääkaupunkiseudun lisäksi myös muissa keskeisissä kasvukeskuksissa tehokkaamman maankäytön varmistamiseksi.

5.4 EU-sääntely vaikuttaa yrityksiin

EU:n kaupunkipolitiikka on tärkeä jäsenmaiden toimivaltaan liittyvä tema, jossa EU:n toimet ovat koordinoivia. Vuoden 2025 lopulla on määrä julkaista uusi, kunnianhimoinen suunnitelma kaupungeille.

Kaupunkien edustajat ovat kritisoineet EU:n monivuotisen rahoituskehityksen keskittämistä, mikä vie kaupungeilta mahdollisuuksia osallistua ja hyödyntää rahoitusinstrumentteja. Lisäksi halutaan, että alueellisesti jaettavaa rahaa lisätään ja että jäsenmaille ei anneta liikaa valtaa päättää rahoituksen kohdentamisesta.

Vuoden 2024 koheesiopolitiikan raportti nosti huolen siitä, miten kaupunkikehitys keskittyy suuriin kasvukeskuksiin. Keskittyminen ja samalla huoli muiden alueiden eriarvoistumisesta on ristiriita, joka on huomioitava EU:n politiikkatasolla ja koheesiopolitiikassa.

EU:n ilmastopolitiikan toimenpiteet ja lain-säädäntö vaikuttavat merkittävästi kaupunkien toimintaan, sillä 70 prosenttia ilmastopolitiikan toimenpiteistä implementoidaan kaupungeissa. Ilmastomuutokseen sopeutuminen on esillä komission kannoissa ja siihen saatetaan allokoida lisää rahaa tulevasta budjetista. Joissakin maissa yrityksille on osoitettu vastuita sopeutumisen ongelmatilanteissa, mikä ei ole perusteltua.

EU:n asumiskomissaarin tehtäviin kuuluu laatia eurooppalaisen kohtuuhintaisen asumisen suunnitelma. Suunnitelma sisältää asuntorakentamista koskevan strategian ja yleiseurooppalaisia investointijärjestelyjä yhteistyössä EIP:n kanssa.

EU-säädäntö saattaa tuottaa ristiriitaisia maankäyttövaatimuksia rajallisten kaupunkialueiden sisällä. EU:n keskeisten politiikkojen ja säädösten maankäyttövaikutusten suunnat voivat poiketa toisistaan, koska niiden tavoitteet tulkitaan eri tavalla alueellisessa kontekstissa. Jo voimaan saatetun ennallistamisasetuksen kansallisessa toimeenpanossa tulee optimoida kaupunkien kasvun edellytykset.

Yrittäjien ehdotuksia teemaan:

- EU-politiikan on varmistettava kaupunkien kasvun mahdollisuudet ja siten tuottavuuden kasvu.
- EU-sääntelyssä on tunnistettava vaikutukset kaupungeissa toimiviin yrityksiin ja arvioinneissa otetaan erityisesti huomioon pk-yritykset pienet ensin -periaatteen mukaisesti. Ylipäänsä eri pääosastojen laatiman sääntelyn kumulatiivisia kokonaisvaikutuksia tulee arvioida paremmin.
- EU:n ei pidä säännellä toimivaltansa ulkopuolisia asioita. Esimerkiksi asuntopolitiikassa ei tule määritellä unioninlaajuisia toimia tai velvoitteita, sillä toimintaympäristöt vaihtelevat suuresti myös jäsenvaltioiden sisällä. EU:n tulee keskittyä parhaiden käytäntöjen jakamiseen ja ohjaaviin toimenpiteisiin.
- Kaupunkien tulee osaltaan perehtyä EU:n prioriteetteihin, hyödyntää EU:n rahoitusinstrumentteja ja budjetoida riittävät omarahoitusosuutensa soveltuviin hankkeisiin ja teemoihin (esim. innovaatiot, kestävä kaupunkikehitys).

yrittajat.fi

Facebook: @suomenyrittajat

Instagram: suomenyrittajat

X: @suomenyrittajat

